

สรุปการเข้าร่วมสัมมนาหลักสูตรการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา
สำหรับคนพิการในระดับอุดมศึกษา
ระหว่างวันที่ 24 – 27 พฤษภาคม 2558
จัดโดยสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพนักศึกษา สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา

**การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกอย่างสมเหตุสมผลและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก
สำหรับนักศึกษาพิการ**

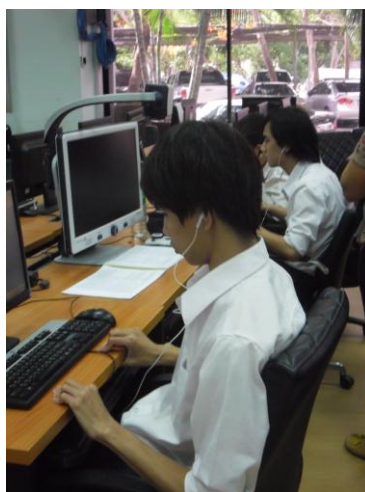
โดย : ดร.สิริลักษณ์ โปรงสันเทียะ

การบรรยายเน้นไปที่การให้ความรู้ในเบื้องต้นเกี่ยวกับนักศึกษาพิการที่เข้ามาเรียนในระดับอุดมศึกษาแบ่ง
ออกเป็น 7 ประเภทคือ

1. บุคคลที่มีความพิการทางการเห็น คือ ตาบอดและสายตาลีเนียง
2. บุคคลที่มีความพิการทางการได้ยิน คือ หูตึง หูหนวก
3. บุคคลที่มีความพิการทางสติปัญญา
4. บุคคลที่มีความพิการทางร่างกายและสุขภาพทางระบบประสาท ,ระบบกล้ามเนื้อและกระดูก
ไม่สมประกอบมาตั้งแต่กำเนิด, สภาพความบกพร่องทางร่างกายและอื่น ๆ
5. บุคคลที่มีความพิการด้านการเรียนรู้
6. บุคคลที่มีปัญหาความพิการทางพฤติกรรมและอารมณ์
7. บุคคลที่มีความพิการทางออทิสติก

โดยภาพรวมนั้นจะแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องการอำนวยความสะดวกของแต่ละมหาวิทยาลัยต่อนักศึกษาพิการ ซึ่งแต่ละมหาวิทยาลัยมีประสบการณ์ที่แตกต่างกันบางมหาวิทยาลัยยังไม่มีนักศึกษาพิการมาเรียน และ ส่วนมากจะไม่มี ฝ่ายสนับสนุนการเรียนรู้แก่นักศึกษาพิการ (Disability Support Service: DSS) ซึ่งต้องทำหน้าที่ช่วยเหลือ สนับสนุน ให้นักศึกษาได้เข้าถึงความรู้ให้มากที่สุด เช่น การช่วยให้นักศึกษา หูหนวกได้เรียนรู้ในราย วิชาต่างๆ ที่อาจารย์สอน โดยผ่านล่ามภาษามือ หรือการช่วยเหลือนักศึกษาตาบอด ด้วยการอ่านหนังสือลงเทป (เสียงหนังสือ) ให้นักศึกษา บริการปริ้นท์ข้อสอบเป็นอักษรเบรลล์ให้อาจารย์ผู้สอน หรือบริการคอมพิวเตอร์ พร้อมโปรแกรม JAWS ให้นักศึกษาตาบอดเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศได้ เป็นต้น

ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวมีความจำเป็นเพราะเป็นศูนย์กลางในการอำนวยความสะดวกให้นักศึกษาได้เรียนรู้ใช้ชีวิตเหมือนเช่นนักศึกษาทั่วไป ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับผู้บริหารในการเล็งเห็นถึงความสำคัญของหน่วยงานนี้และพร้อมที่จะจัดตั้ง เพื่อเป็นมาตรฐานของการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

การออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล (Universal Design for Learning)

โดย : ดร.สิริลักษณ์ โปรงสันเทียะ

เรียนรู้เรื่องการออกแบบที่เป็นสากล (Universal Design for Learning) เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันของทุกคนโดยเสมอภาคและเท่าเทียมกัน Universal Design: UD แปลเป็นภาษาไทยว่า การออกแบบ เพื่อมวลชน หมายถึง การออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือสภาพแวดล้อมต่างๆให้มีความเป็นสากล สามารถใช้ได้สำหรับ ทุกคน

หลักการของ Universal Design มี 7 ประการ คือ

1. เสมอภาค (Equitable Use) คือสามารถใช้งานได้กับทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกันไม่มีการ แบ่งแยก และเลือกปฏิบัติ เช่น การติดตั้งตู้โทรศัพท์สาธารณะสองระดับ ได้แก่ ระดับทั่วไปสำหรับผู้ใหญ่และ สำหรับคนที่นั่งรถเข็นใช้ได้

2. ยืดหยุ่น (Flexibility in Use) คือสามารถใช้งานได้กับผู้ที่ถนัดซ้าย และขวา หรือปรับสภาพ ความสูงต่ำ ขึ้นลงได้ตามความสูงของผู้ใช้

3. เรียบง่ายและเข้าใจได้ดี (Simple and Intuitive) เช่น มีภาพหรือคำอธิบายที่เรียบง่าย สำหรับคนทุกประเภทไม่ว่าจะมีความรู้ระดับไหน อ่านหนังสือออกหรือไม่ อ่านภาษาต่างประเทศได้หรือไม่ หรืออาจใช้รูปภาพเป็นสัญลักษณ์สากล สื่อสารให้เข้าใจได้ง่าย ฯลฯ

4. มีข้อมูลพอเพียง (Perceptible Information) คือมีข้อมูลประกอบการใช้งานที่หลากหลาย พอเพียง เช่น การทำวิดีโอเทปที่มีทั้งภาพ เสียง และตัวหนังสือประกอบ ให้ทุกคนใช้งานได้ร่วมกัน ไม่ว่าจะคนปกติ คนหูหนวก หรือคนตาบอด เป็นต้น

5. ทนทานต่อการใช้งานที่ผิดพลาด (Tolerance for Error) เช่น มีระบบป้องกันอันตรายหากมีการใช้ผิดพลาด รวมทั้งไม่เสียหายได้โดยง่าย

6. ท่นแรงกาย (Low Physical Effort) สะดวกและไม่ต้องออกแรงมาก เช่น ใช้ที่เปิดก๊อกน้ำแบบยกขึ้น-กดลง แทนการใช้มือขันก๊อกแบบเป็นเกลียว หรือใช้สวิทช์ไฟฟ้าแบบตัวใหญ่ที่กดเบาๆก็สามารถทำงานได้แทนสวิทช์เล็กที่ต้องใช้นิ้วมือออกแรงจ้อย่างแรง ฯลฯ

7. ขนาด และเนื้อที่ที่ใช้เหมาะสม และใช้งานในเชิงปฏิบัติได้ (Size and Space for Approach and Use) โดยคิดออกแบบเพื่อสำหรับคนร่างกายใหญ่โต คนที่เคลื่อนไหวร่างกายยาก เช่น ขนาดของห้องน้ำ โถส้วม ใหญ่เพียงพอสำหรับคนที่ร่างกายใหญ่โต รวมถึงคำนึงถึงคนพิการที่มีรถเข็นคันใหญ่ต้องมีพื้นที่สำหรับหมุนรถกลับไปในบริเวณห้องน้ำ

แนวทางการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยตามแนวคิด Universal Design

ฝ่ายบริหาร ควรตระหนักในความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันในมหาวิทยาลัย โดยประกาศเป็นนโยบายที่ชัดเจน และจัดระบบบริหารจัดการและบริการสนับสนุนที่เอื้อต่อผู้เรียนทุกคน เช่น ด้านอาคารสถานที่ ทุกอาคารต้องมีทางลาด มีห้องน้ำที่เหมาะสม ที่นักศึกษาพิการสามารถใช้ได้ด้วยตนเอง (Independent Living) ซึ่งเรื่องนี้เป็นกฎหมายอยู่แล้วสำหรับสิ่งก่อสร้างใดๆ ในปัจจุบันที่ (ต้องดูแลเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ รวมถึงสภาพแวดล้อมอื่นๆ อีกด้วย

ฝ่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา ได้แก่หน่วยงานบริการต่างๆ ให้นักศึกษา เช่น กองบริการการศึกษา กองพัฒนานักศึกษา สำนักวิทยบริการ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ ต้องมีความตระหนักเช่นกันว่าต้องให้บริการแก่นักศึกษาในมหาวิทยาลัยหลายประเภท รวมทั้งนักศึกษาพิการด้วย หน่วยงานเหล่านี้ต้องเตรียมบุคลากรให้พร้อมให้บริการ อย่างน้อยต้องมีคนในองค์กรสามารถใช้ภาษามือได้ หรือไม่ก็ต้องใช้สื่อทางสายตาให้นักศึกษาเข้าใจ ขั้นตอนการปฏิบัติเมื่อเข้ารับบริการ แทนการใช้ภาษามือสื่อสาร ก็ได้

ฝ่ายผู้สอน เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญมากต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา อาจารย์ทุกคนต้องตระหนักและยอมรับเสมอว่าเรามีหน้าที่สอนนักศึกษาที่มีความแตกต่างกัน ทุกห้อง และทุกรายวิชา ไม่ว่าจะมีความพิการหรือไม่ก็ตาม โดยก่อนอื่นอาจารย์ต้องทำความรู้จักนักศึกษาที่จะสอนให้ทั่วถึง ดูว่ามีนักศึกษาพิการในห้องเรียนไหม หรือมีใครที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา เช่น ทำงานช้า เรียนรู้ช้า มีความสนใจสั้น เป็นต้น และที่สำคัญ ต้องสังเกตแบบการเรียนรู้ (Learning Style) ของนักศึกษา คือนักศึกษาบางคนสามารถเรียนรู้ได้ (ดีจากการฟังบรรยาย บางคนจะเข้าใจได้ดีต้องมีรูปภาพประกอบหรือใช้สื่อ ตัวอย่าง แสดงให้เห็น หรือบางคนต้องลงมือปฏิบัติ ฯลฯ เมื่อรู้จักนักศึกษาแล้วอาจารย์จะได้เตรียมแบบการสอน (Teaching Style) ได้ถูก แบบการสอนมีหลายแบบ เพื่อให้เหมาะกับนักศึกษาหลายประเภท เช่น ในบางเนื้อหาอาจเป็นการบรรยาย บางเนื้อหาอาจให้ลงไปเก็บข้อมูลตามแหล่งเรียนรู้ต่างๆ แล้วนำมาเสนอ อภิปรายร่วมกัน เป็นต้น นอกจากนั้น การจัดทำสื่อการสอนควรคำนึงถึงผู้เรียนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาปกติหรือพิการ เช่น จัดทำ วีดิโอเทป หรือ เพาเวอร์พอยท์ ประกอบเสียง และตัวหนังสือกำกับ เป็นต้น

ฝ่ายสนับสนุนการเรียนรู้นักศึกษาพิการ Disability Support Service: DSS เป็นหน่วยงานหลักต้องทำหน้าที่ช่วยเหลือ สนับสนุน ให้นักศึกษาได้เข้าถึงความรู้ให้มากที่สุด

การช่วยเหลือคณาจารย์ในคณะต่าง ๆ ในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักศึกษาพิการ

โดย : นางวิไลวรรณ ซึ่งปรีดา

การบรรยายในส่วนนี้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้เรียนรู้ถึงการช่วยเหลือนักศึกษาทั้งการช่วยเหลือในห้องเรียน ในห้องสอบและการช่วยเหลือในการใช้ชีวิตประจำวัน

1. การช่วยเหลือในห้องเรียน

1.1 บทเรียนที่เหมาะสม สำหรับนักศึกษาพิการแต่ละประเภทแต่ละคน เช่นบทเรียนเป็น/รเบรลล์ สำหรับนักศึกษาตาบอด หรือ บทเรียนขยายสำหรับนักศึกษาสายตาสั้นหรือสายตาเอียง

1.2 การจัดวางโต๊ะเรียน ให้เหมาะสมสำหรับนักศึกษาพิการแต่ละประเภทแต่ละคน เช่น/จัดโต๊ะเรียนให้นักศึกษาสายตาสั้นหรือสายตาเอียงหรือนักศึกษาพิการทางการได้ยินอยู่ใกล้กับอาจารย์ผู้สอน จะได้เห็นและได้ยินหรืออ่านปากผู้สอนได้สะดวก หรือไม่วางโต๊ะเรียนนักศึกษาสามารถได้ยินใกล้กับหน้าต่าง เป็นต้น

1.3 จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักศึกษาพิการในห้องเรียน เช่น มีลามสำหรับนักศึกษาหูหนวก ใช้ภาพขยายใหญ่พิเศษเมื่อมีการขึ้นจอภาพอธิบายเรื่องต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือนักศึกษาพิการทางการเห็น มีคนจดคำบรรยายให้สำหรับนักศึกษาพิการทางการได้ยินหรือนักศึกษาออทิสติกส์ เป็นต้น

1.4 จัดสอนเสริม เพื่อช่วยเหลือนักศึกษาพิการให้สามารถเรียนทันกับนักศึกษาทั่วไป

2.การช่วยเหลือทางการสอบ

2.1จัดห้องสอบพิเศษสำหรับนักศึกษาพิการ เช่น นักศึกษาออทิสติกส์ นักศึกษาพิการทางการเห็น นักศึกษาพิการสมาธิสั้น

2.2จัดข้อสอบพิเศษสำหรับนักศึกษาพิการแต่ละคนให้เหมาะสม เช่น ข้อสอบเบรลล์ ข้อสอบขยายตัวอักษร เป็นต้น

2.3มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษาพิการแต่ละคน เช่น คอมพิวเตอร์ที่มีระบบอ่านหน้าจอขยายตัวอักษร มีคนจดคำตอบให้สำหรับนักศึกษาสมาธิสั้นหรือนักศึกษาออทิสติกส์ ในกรณีนักศึกษาพิการบางคนไม่สามารถตอบคำถามเป็นตัวหนังสือได้อาจารย์ผู้สอนจะให้นักศึกษาตอบโดยการพูดแทนได้ร่องทางการเรียนรู้ที่มีปัญหาในการเขียนเรียบสำหรับนักศึกษาบกพร่อง (เรียงข้อความ

2.4การขยายเวลาในการสอบให้มากกว่าเวลาปกติ สำหรับนักศึกษาพิการทางการเห็น นักศึกษาออทิสติกส์ นักศึกษาบกพร่องทางการเรียนรู้ หรือนักศึกษาที่มีสภาวะสมาธิสั้น

3.การช่วยเหลือในการใช้ชีวิตในสังคม

3.1จัดหาเพื่อน หรือ คู่หู ที่จะช่วยแนะนำการปฏิบัติตัวในห้องเรียน เช่น ไม่พูดแทรกหรือส่งเสียงดังในห้องเรียน ไม่เดินไปเดินมาในห้องเรียน

3.2ให้ความรู้แก่อาจารย์และเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อนักศึกษาพิการแต่ละคน เพื่อให้ นักศึกษาพิการได้เรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น

3.3ประสานงานกับ หน่วยงานที่มีหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลือนักศึกษาพิการ เพื่อให้การสนับสนุนช่วยเหลือนักศึกษาพิการแต่ละคนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย/

4. การเสริมสร้าง การรับรู้ ทักษะคติ และแนวคิดที่เหมาะสมเกี่ยวกับคนพิการ ให้แก่ อาจารย์ บุคลากร และ นักศึกษา ในสถาบันการศึกษา

การพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ทุกคนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

โดย : สิริลักษณ์ ลักขมวิณิชย์

เรียนรู้การจัดทำสื่อจากโปรแกรมที่คอมพิวเตอร์มาใช้ให้สามารถสื่อสารกับนักศึกษาพิการได้
การสร้างเอกสารดิจิทัลด้วย Microsoft Word

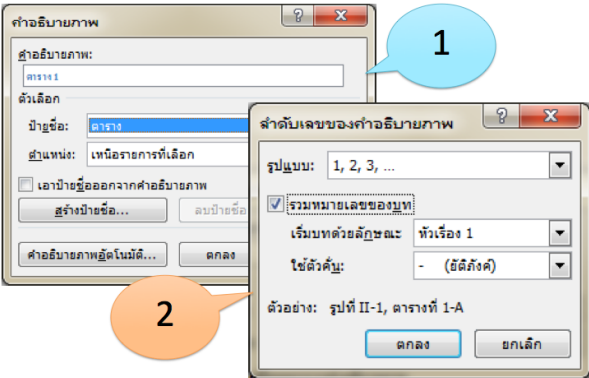
การสร้างเอกสารดิจิทัลด้วย Microsoft Word

การใส่ตาราง

1

2

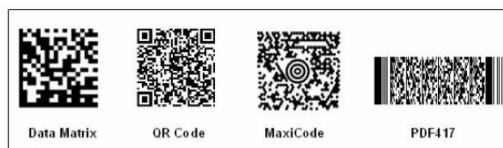
การใช้บาร์โค้ดสองมิติ

การใช้บาร์โค้ดสองมิติ
ในการเรียนการสอนของนักเรียนที่มีความบกพร่อง

แนะนำเทคโนโลยีบาร์โค้ด

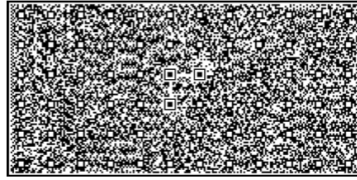
บาร์โค้ด 2 มิติ (2 Dimension Barcode)

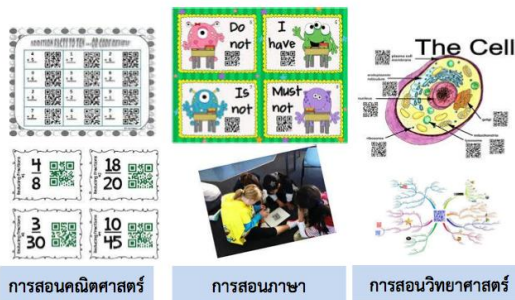
บาร์โค้ด 2 มิติเป็นเทคโนโลยีที่พัฒนาเพิ่มเติมจากบาร์โค้ด 1 มิติ โดยออกแบบให้บรรจุได้ทั้งในแนวนอนและแนวตั้ง [1] ทำให้สามารถบรรจุข้อมูลมากได้ประมาณ 4,000 ตัวอักษรหรือประมาณ 200 เท่าของบาร์โค้ด 1 มิติในพื้นที่เท่ากันหรือเล็กกว่า

ตัวอย่างบาร์โค้ดสองมิติเพื่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสำหรับคนพิการ

สำหรับคนพิการทางสื่อสิ่งพิมพ์

สำหรับคนหูหนวก

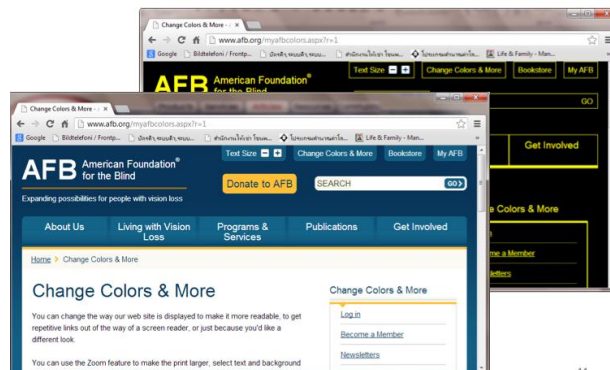

การพัฒนาเว็บไซต์ที่ทุกคนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ (Web accessibility)

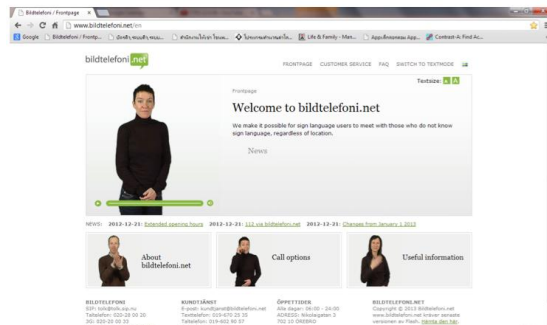
การพัฒนาเว็บไซต์ที่ทุกคนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้
(Web accessibility)

ตัวอย่างเว็บไซต์เน้นคนพิการทางการเห็น

ตัวอย่างเว็บไซต์การให้บริการคนพิการทางการได้ยิน

ตัวอย่างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเข้าถึงเว็บไซต์

- โปรแกรมขยายภาพหน้าจอ (screen magnifier)
- โปรแกรมอ่านจอภาพ (screen reader)
- ซอฟต์แวร์แปลงข้อความเป็นเสียงสังเคราะห์ (text to speech)
- ซอฟต์แวร์รู้จำเสียงพูด (speech recognition)
- โปรแกรมแผงแป้นอักขระเสมือน (virtual keyboard)

เรียนรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่

- พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. ๒๕๓๔
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไข พ.ศ. ๒๕๔๕
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๖ (ฉบับที่ ๒)
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๑
- พ.ร.บ.การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ
- พ.ร.บ.ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
- ความหมายของ “คนพิการ” ตาม พรบ.ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐

มาตรา ๔ คนพิการ หมายถึง บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมเนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ ตามประเภทและหลักการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศกำหนด

• การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ หมายความว่า การเสริมสร้างสมรรถภาพหรือความสามารถของคนพิการให้มีสภาพที่ดีขึ้น หรือดำรงสมรรถภาพหรือความสามารถที่มีอยู่เดิมไว้ โดยอาศัยกระบวนการทางการแพทย์ การศาสนา การศึกษา สังคม อาชีพ หรือกระบวนการอื่นใด เพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสทำงานหรือดำรงชีวิตในสังคมอย่างเต็มศักยภาพ

การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายความว่า การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การจัดสวัสดิการ การส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิ การสนับสนุนให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอิสระ มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

หลักการทำงานกับนักศึกษาพิการ

- ต้องมีความรู้ และความเข้าใจ เกี่ยวกับความพิการแต่ละประเภท และผลของความพิการต่อการเรียน และการใช้ชีวิตในสังคม หลักของสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียม หลักของคุณธรรม จริยธรรม
- ความต้องการพิเศษของบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น
- ทักษะการทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว (Orientation & Mobility: O&M) คือ ความสามารถที่บุคคลจะรู้ว่าตนเองอยู่ที่ใดและสามารถเคลื่อนที่จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง หรือสถานที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีอิสระและปลอดภัย
- ทักษะการช่วยเหลือตนเอง
- ทักษะทางด้านภาษา ฝึกการเชื่อมโยงสิ่งที่พูดหรือได้ยิน กับสิ่งที่สัมผัส
- ทักษะทางการเรียนรู้ ฝึกใช้ประสาทสัมผัสส่วนที่เหลืออยู่ คือ การฟัง การสัมผัส การดมกลิ่น การลิ้มรส
- ทักษะการเรียนรู้อักษรเบรลล์เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ระดับสูงขึ้น
- ทักษะการใช้อุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็น เช่น แวนขยาย คอมพิวเตอร์ และโปรแกรมต่าง ๆ เครื่องพิมพ์อักษรเบรลล์ ลูกคิด เครื่องบันทึกเสียงเคซี

